ΠΑΝΕΛΛΑΔΙΚΕΣ ΕΞΕΤΑΣΕΙΣ
ΗΜΕΡΗΣΙΟΥ ΚΑΙ ΕΣΠΕΡΙΝΟΥ ΓΕΝΙΚΟΥ ΛΥΚΕΙΟΥ
ΤΕΤΑΡΤΗ 17 ΙΟΥΝΙΟΥ 2020 - ΕΞΕΤΑΖΟΜΕΝΟ ΜΑΘΗΜΑ:
ΑΡΧΑΙΑ ΕΛΛΗΝΙΚΑ ΠΡΟΣΑΝΑΤΟΛΙΣΜΟΥ
ΣΥΝΟΛΟ ΣΕΛΙΔΩΝ: ΕΠΤΑ (7)

Α. ΔΙΔΑΓΜΕΝΟ ΚΕΙΜΕΝΟ

Πλάτων, *Πολιτεία* 518b-519a

Δεῖ δή, εἶπον, ἡμᾶς τοιόνδε νομίσαι περὶ αὐτῶν, εἰ ταῦτ', ἀληθῆ· τὴν παιδείαν οὐχ οἵαν τινὲς ἐπαγγελλόμενοί φασιν εἶναι τοιαύτην καὶ εἶναι. Φασὶ δέ που οὐκ ἐνούσης ἐν τῇ ψυχῇ ἐπιστήμης σφεῖς ἐντιθέναι, οἷον τυφλοῖς ὀφθαλμοῖς ὄψιν ἐντιθέντες.

Φασὶ γὰρ οὖν, ἔφη.

Ὁ δέ γε νῦν λόγος, ἦν δ' ἐγώ, σημαίνει ταύτην τὴν ἐνοῦσαν ἑκάστου δύναμιν ἐν τῇ ψυχῇ καὶ τὸ ὄργανον ᾧ καταμανθάνει ἕκαστος, οἷον εἰ ὄμμα μὴ δυνατὸν ἦν ἄλλως ἢ σὺν ὅλῳ τῷ σώματι στρέφειν πρὸς τὸ φανὸν ἐκ τοῦ σκοτώδους, οὕτω σὺν ὅλῃ τῇ ψυχῇ ἐκ τοῦ γιγνομένου περιακτέον εἶναι, ἕως ἂν εἰς τὸ ὂν καὶ τοῦ ὄντος τὸ φανότατον δυνατὴ γένηται ἀνασχέσθαι θεωμένη· τοῦτο δ' εἶναί φαμεν τἀγαθόν. Ἦ γάρ;

Ναί.

Τούτου τοίνυν, ἦν δ' ἐγώ, αὐτοῦ τέχνη ἂν εἴη, τῆς περιαγωγῆς, τίνα τρόπον ὡς ῥᾷστα τε καὶ ἀνυσιμώτατα μεταστραφήσεται, οὐ τοῦ ἐμποιῆσαι αὐτῷ τὸ ὁρᾶν, ἀλλ' ὡς ἔχοντι μὲν αὐτό, οὐκ ὀρθῶς δὲ τετραμμένῳ οὐδὲ βλέποντι οἷ ἔδει, τοῦτο διαμηχανήσασθαι.

Ἔοικεν γάρ, ἔφη.

Αἱ μὲν τοίνυν ἄλλαι ἀρεταὶ καλούμεναι ψυχῆς κινδυνεύουσιν ἐγγύς τι εἶναι τῶν τοῦ σώματος –τῷ ὄντι γὰρ οὐκ ἐνοῦσαι πρότερον ὕστερον ἐμποιεῖσθαι ἔθεσι καὶ ἀσκήσεσιν– ἡ δὲ τοῦ φρονῆσαι παντὸς μᾶλλον θειοτέρου τινὸς τυγχάνει, ὡς ἔοικεν, οὖσα, ὃ τὴν μὲν δύναμιν οὐδέποτε ἀπόλλυσιν, ὑπὸ δὲ τῆς περιαγωγῆς χρήσιμόν τε καὶ ὠφέλιμον καὶ ἄχρηστον αὖ καὶ βλαβερὸν γίγνεται.

Α1.α. Να γράψετε στο τετράδιό σας τον αριθμό που αντιστοιχεί σε καθεμιά από τις παρακάτω περιόδους λόγου και δίπλα σε αυτόν τη λέξη «**Σωστό**», αν είναι σωστή, ή τη λέξη «**Λάθος**», αν είναι λανθασμένη, με βάση το αρχαίο κείμενο (μονάδες 3) και να τεκμηριώσετε κάθε απάντησή σας γράφοντας τις λέξεις/φράσεις του αρχαίου κειμένου που την επιβεβαιώνουν (μονάδες 3):

1. Η φρόνηση ως αρετή της ψυχής καλλιεργείται με τον εθισμό και την άσκηση.

2. Η αρετή της φρόνησης αποβαίνει πάντα ωφέλιμη για τον άνθρωπο.

3. Η τέχνη της παιδείας στρέφει την ψυχή στην ορθή κατεύθυνση.

(μονάδες 6)

β. 1. «**σφεῖς ἐντιθέναι…**»: Σε ποια λέξη του αρχαίου κειμένου αναφέρεται η αντωνυμία «**σφεῖς**»;

2. «**ᾧ καταμανθάνει ἕκαστος**»: Σε ποια λέξη του αρχαίου κειμένου αναφέρεται η αντωνυμία «**ᾧ**»; (μονάδες 4)

Μονάδες 10

Β1. «**εἰς τὸ ὂν καὶ τοῦ ὄντος τὸ φανότατον**», «**τῆς περιαγωγῆς**»: Αξιοποιώντας τους παραπάνω όρους του κειμένου να εξηγήσετε πώς αντιλαμβάνεται ο Σωκράτης την έννοια της παιδείας.

Μονάδες 10

Β2. «**Φασὶ δέ που οὐκ ἐνούσης ἐν τῇ ψυχῇ ἐπιστήμης σφεῖς ἐντιθέναι, οἷον τυφλοῖς ὀφθαλμοῖς ὄψιν ἐντιθέντες**»: Ποια άποψη διατυπώνει ο Σωκράτης στο χωρίο (μονάδες 4) και πώς αυτή ενισχύεται από την επανάληψη της πρόθεσης «**ἐν**» και την αναλογία / παρομοίωση που χρησιμοποιεί;

(μονάδες 6)

Μονάδες 10

Β3. Να γράψετε στο τετράδιό σας τον **αριθμό** που αντιστοιχεί σε καθεμιά από τις φράσεις της **Στήλης Α** του παρακάτω πίνακα και δίπλα σε αυτόν το **γράμμα** της λέξης ή φράσης από τη **Στήλη Β** που συμπληρώνει ορθά το νόημά της.

Στήλη Α	**Στήλη Β**
1. Η κατηγορία που είχε μεγαλύτερη σχέση με την πραγματική αιτία δίωξης του Σωκράτη ήταν	**α.** η διαφθορά των νέων.
	β. η αθεΐα.
	γ. οι δημοκρατικές του αντιλήψεις.
2. Ο Πλάτων στο πρώτο του ταξίδι στη Σικελία	**α.** δίδαξε φιλοσοφία στον Δίωνα.
	β. γνώρισε τον φιλόσοφο Ευκλείδη.
	γ. ήρθε σε επαφή με τον Πυθαγορισμό.
3. Οι φιλόσοφοι βασιλείς αναλαμβάνουν την εξουσία	**α.** λόγω της αριστοκρατικής / ευγενικής καταγωγής τους.
	β. από αίσθηση καθήκοντος.
	γ. από ηγετική φιλοδοξία.
4. Οι πρώιμοι διάλογοι του Πλάτωνα γράφτηκαν	**α.** μετά το τελευταίο ταξίδι στη Σικελία.
	β. κατά την πρώτη δεκαετία μετά τον θάνατο του Σωκράτη.
	γ. πριν τον θάνατο του Σωκράτη.
5. Η θέση ότι η δικαιοσύνη είναι να αποδίδεις τα ίσα, καλό στον φίλο, κακό στον εχθρό, υποστηρίχθηκε από	**α.** τον Θρασύμαχο.
	β. τον Κέφαλο.
	γ. τον Πολέμαρχο.

Μονάδες 10

Β4.α. Να αντιστοιχίσετε στο τετράδιό σας καθεμιά αρχαία ελληνική λέξη της **Στήλης Α** με την ετυμολογικά συγγενή της νεοελληνική λέξη της **Στήλης Β** (στη **Στήλη Β** περισσεύουν δύο λέξεις).

Στήλη Α	**Στήλη Β**
φανόν	απώλεια
ἀνασχέσθαι	τρυφερός
περιακτέον	ανατροπή
τετραμμένῳ	ανακωχή
ἐντιθέντες	απόλυση
ἀπόλλυσι	φάσμα
	παρακαταθήκη
	άξονας

(μονάδες 6)

Β4.β. Για καθεμιά από τις δύο παρακάτω λέξεις να γράψετε μία περίοδο λόγου στα νέα ελληνικά, όπου η ίδια λέξη, σε οποιαδήποτε μορφή της (μέρος του λόγου, πτώση, αριθμό, γένος, έγκλιση, χρόνο), χρησιμοποιείται με διαφορετική σημασία από αυτήν που έχει στο αρχαίο κείμενο:
«**ἐπαγγελλόμενοι**», «**ἐπιστήμης**». (μονάδες 4)

Μονάδες 10

Β5. ΠΑΡΑΛΛΗΛΟ ΚΕΙΜΕΝΟ

Ο Ε.Π. Παπανούτσος μεταφέρει, στο παρακάτω απόσπασμα, τις απόψεις του Α. Δελμούζου για την παιδεία.

Η παιδεία είναι ένα από τα πιο σπουδαία μέσα για την ατομική και τη συνολική προκοπή. Σκοπός της να υπηρετήσει και να κάμει καλύτερη τη ζωή του ανθρώπου.

Γίνεται καλύτερη η ζωή του ανθρώπου όσο περισσότερο δουλεύεται η ψυχή του και όσο βαθύτερα ποτίζεται με την αγάπη και την καλοσύνη. Καλύτερη, στο βάθος, θα ειπεί πιο καλλιεργημένη, πιο ηθική και πιο ελεύθερη.

Η ψυχική όμως καλλιέργεια και η ελευθερία δεν έρχονται έτοιμα απ' έξω, παρά είναι καρπός που ωριμάζει μέσα μας ολοένα και περισσότερο με αδιάκοπη ατομική προσπάθεια. Με προσπάθεια και δοκιμασία λυτρώνεται με τον καιρό το άτομο από το βάρος της ύλης και υψώνεται σκαλί το σκαλί προς τον ελεύθερο άνθρωπο.

Στο ιδανικό αυτό μπορεί να πλησιάσει άλλος λιγότερο και άλλος περισσότερο, ανάλογα με τη δύναμή του. Και θα το πλησιάσει πάντα με τη δική του ιδιότυπη μορφή, τη μορφή που πηγάζει και ορίζεται από τα διαλεχτά και γόνιμα στοιχεία που κλείνει μέσα του. Όσο περισσότερο δουλεύει ο καθένας τα στοιχεία του αυτά, τόσο πιο πολύ υψώνεται στο ιδανικό εγώ του.

Ε.Π. Παπανούτσος, *Α. Δελμούζος*, (έκδ. Μορφωτικό Ίδρυμα Εθνικής Τραπέζης), σελ. 201

Να παρουσιάσετε δύο (2) από τις απόψεις του Α. Δελμούζου σχετικά με τον σκοπό της παιδείας που εμφανίζουν ομοιότητες με τις αντίστοιχες πλατωνικές απόψεις του διδαγμένου κειμένου.

Μονάδες 10

Γ. ΑΔΙΔΑΚΤΟ ΚΕΙΜΕΝΟ

Ξενοφών, *Πόροι* V, 11-13, (OXFORD CLASSICAL TEXTS)

Στο παρακάτω απόσπασμα του διδακτικού έργου «Πόροι ἢ περί προσόδων» ο Ξενοφών συνδέει την οικονομική ευημερία της Αθήνας με τα αγαθά της ειρήνης.

εἰ δέ τις αὖ εἰς χρήματα κερδαλεώτερον νομίζει εἶναι τῇ πόλει πόλεμον ἢ εἰρήνην, ἐγὼ μὲν οὐκ οἶδα πῶς ἂν ἄμεινον ταῦτα κριθείη ἢ εἴ τις τὰ προγεγενημένα ἐπανασκοποίη τῇ πόλει πῶς ἀποβέβηκεν. εὑρήσει γὰρ τό τε παλαιὸν ἐν εἰρήνῃ μὲν πάνυ πολλὰ χρήματα εἰς τὴν πόλιν ἀνενεχθέντα, ἐν πολέμῳ δὲ πάντα ταῦτα καταδαπανηθέντα· γνώσεται δ', ἢν σκοπῇ, καὶ ἐν τῷ νῦν χρόνῳ διὰ μὲν τὸν πόλεμον καὶ τῶν προσόδων πολλὰς ἐκλιπούσας καὶ τὰς εἰσελθούσας εἰς παντοδαπὰ [πολλὰ] καταδαπανηθείσας, ἐπεὶ δὲ εἰρήνη κατὰ θάλατταν γεγένηται, ηὐξημένας τε τὰς προσόδους, καὶ ταύταις ἐξὸν τοῖς πολίταις χρῆσθαι ὅ τι βούλονται. εἰ δέ τίς με ἐπερωτῴη· Ἦ καί, ἂν τις ἀδικῇ τὴν πόλιν, λέγεις ὡς χρὴ καὶ πρὸς τοῦτον εἰρήνην ἄγειν; οὔκ ἂν φαίην· ἀλλὰ μᾶλλον λέγω ὅτι πολὺ θᾶττον ἂν τιμωροίμεθα αὐτούς, εἰ μηδένα ὑπάρχοιμεν ἀδικοῦντες· οὐδένα γὰρ ἂν ἔχοιεν σύμμαχον.

Γ1. Να γράψετε στο τετράδιό σας τη μετάφραση του παρακάτω αποσπάσματος: «**εἰ δέ τίς με ἐπερωτῴη· ... ἂν ἔχοιεν σύμμαχον**».

Μονάδες 10

Γ2. Με βάση το αδίδακτο κείμενο, ποια είναι τα πλεονεκτήματα της ειρήνης και ποια τα μειονεκτήματα του πολέμου;

Μονάδες 10

Γ3.α. «**πολλὰς ἐκλιπούσας καὶ τὰς εἰσελθούσας εἰς παντοδαπὰ [πολλὰ] καταδαπανηθείσας**» να μετατρέψετε τις μετοχές του

αποσπάσματος σε β΄ ενικό πρόσωπο της οριστικής παρατατικού στην ίδια φωνή που βρίσκονται. (μονάδες 3)

β. Για τα επιρρήματα του αποσπάσματος «**ἀλλὰ μᾶλλον λέγω ὅτι πολὺ θᾶττον ἂν τιμωροίμεθα αὐτούς**» που βρίσκονται στο συγκριτικό βαθμό, να γράψετε τους άλλους δύο βαθμούς. (μονάδες 4)

γ. Να γράψετε στο τετράδιό σας τον τύπο που ζητείται για καθεμία από τις παρακάτω λέξεις:

τις : τη δοτική πληθυντικού

προσόδους : την ονομαστική πληθυντικού

πολίταις : την κλητική ενικού

(μονάδες 3)

Μονάδες 10

Γ4.α. Να χαρακτηρίσετε συντακτικά τούς όρους: **ἦ εἰρήνην, ταῦτα** (το πρώτο του κειμένου), **τῶν προσόδων, ἄγειν**. (μονάδες 4)

β. Να χαρακτηρίσετε συντακτικά τη μετοχή **ἀνενεχθέντα** και να δικαιολογήσετε τον χαρακτηρισμό της. (μονάδες 2)

γ. «**πῶς ἂν ἄμεινον ταῦτα κριθείη**», «**ὡς χρὴ καὶ πρὸς τοῦτον εἰρήνην ἄγειν**»: Να χαρακτηρίσετε το είδος των προτάσεων και να επισημάνετε τον συντακτικό τους ρόλο. (μονάδες 4)

Μονάδες 10

ΝΕΟ

ΟΔΗΓΙΕΣ (για τους εξεταζομένους)

1. **Στο εξώφυλλο** να γράψετε το εξεταζόμενο μάθημα. **Στο εσώφυλλο πάνω-πάνω** να συμπληρώσετε τα ατομικά σας στοιχεία. **Στην αρχή των απαντήσεών σας** να γράψετε πάνω-πάνω την ημερομηνία και το εξεταζόμενο μάθημα. **Να μην αντιγράψετε** τα θέματα στο τετράδιο και **να μη γράψετε** πουθενά στις απαντήσεις σας το όνομά σας.
2. Να γράψετε το ονοματεπώνυμό σας στο πάνω μέρος των φωτοαντιγράφων αμέσως μόλις σας παραδοθούν. **Τυχόν σημειώσεις σας πάνω στα θέματα δεν θα βαθμολογηθούν σε καμία περίπτωση**. Κατά την αποχώρησή σας, να παραδώσετε μαζί με το τετράδιο και τα φωτοαντίγραφα.
3. Να απαντήσετε **στο τετράδιό σας** σε όλα τα θέματα **μόνο** με μπλε ή **μόνο** με μαύρο στυλό με μελάνι που δεν σβήνει.
4. Κάθε απάντηση τεκμηριωμένη είναι αποδεκτή.
5. Διάρκεια εξέτασης: τρεις (3) ώρες μετά τη διανομή των φωτοαντιγράφων.
6. Χρόνος δυνατής αποχώρησης: 10.00 π.μ.

ΣΑΣ ΕΥΧΟΜΑΣΤΕ ΚΑΛΗ ΕΠΙΤΥΧΙΑ.
ΤΕΛΟΣ ΜΗΝΥΜΑΤΟΣ